

Mellom oss

Et samtaletilbud til innsatte og nylig løslatte
i norske fengsler, og deres sosiale nettverk

«Det har vært smertefullt og opprivende. Disse samtalene har bragt frem mange dårlige minner. Samtidig har det gitt meg mulighet til å sette ord på følelser som ingen har spurt meg om før, og jeg har klart å være ærlig fordi jeg har opplevd terapeuten som oppriktig interessert og ivaretagende.»

Pårørende og deltager, Mellom oss

Forfatter av denne rapporten er Thomas Solgård Svendsen. Svendsen er rådgiver for Frelsesarmeens rusomsorg og Stipendiat ved Regionalt kompetansesenter for rusmiddelforskning i Helse Vest (KORFOR).

Innhold

Forord	4
Sammendrag	6
Summary	7
Innledning	9
Kunnskap om innsatte og deres sosiale nettverk	10
Sosialt nettverk og utsatte grupper i Kriminalomsorgen	11
Mellom oss – fra pilotprosjekt mot fremtidige muligheter	12
Mellom oss – erfaringer med pilotprosjektet i 2019	13
Formålet med tilbudet	15
Mellom oss: Kvalifikasjoner og metodikk	15
Arbeidsmodellen – praktiske rammer	16
Rekruttering	18
Brukermedvirkning	20
Mellom oss som supplement til eksisterende tilbud	21
Samarbeid med andre tilbud	21
Erfaringer og utfordringer	22
Pårørende og nettverksarbeid har fortsatt lite fokus i Kriminalomsorgen	23
Behov for en stabil personalgruppe med høy kompetanse	24
Fagmiljø	24
Arbeid med vold i nære relasjoner	24
Et tilbud også tidligere i soningsforløpet?	25
Finansiering	27
Evalueringer fra deltakere i Mellom oss (2020 – 2022)	28
En god samfunnsøkonomisk investering	30
Mellom oss – for fremtiden	31
Referanser	38

Forord

Prosjektet *Mellom oss* er et eksempel på at gode ideer ofte skapes av fagfolk som kjenner hvor skoen trykker når de tjenestegjør ute i felten. Denne rapporten handler om en slik idé som ble realisert.

Hva var det som var vanskeligst da du ble løslatt? Dette spørsmålet var utgangspunktet for mange samtaler med nylig løslatte. Svarene vi fikk hadde altfor ofte én fellesnevner: Manglende nettverk – de hadde opplevd å stå alene og ensomme etter løslatelse.

Relasjoner er viktig for oss mennesker. For de som ikke har opplevd å sone i fengsel, kan det

være vanskelig å se for seg hvordan det er å ha utfordringer med sine nære relasjoner samtidig som at du skal arbeide med andre utfordringer knyttet til for eksempel kriminalitet, rus og gjeld.

Vi mennesker trenger andre. Vi motiveres ikke i et vakuum, og ensomhet fører ofte med seg andre utfordringer. Gode og positive relasjoner gjør oss i bedre stand til å ta vare på oss selv og ta gode valg, og er en forutsetning for et godt liv.

Vi ønsker å oppfordre deg som leser denne rapporten, å se for deg hvordan kontakt med barn, partner, venner og storfamilie ville ha vært dersom

du skulle sone en fengselsdom. Hvordan ville dine nærmeste ha reagert, og hvordan vil det være etter flere år i fengsel?

Etter fire, snart fem, år er vi ved veis ende av vårt prosjekt kalt Mellom oss. Vi har avdekket et behov, og vi har i dialog med deltakere, skapt et godt fungerende tilbud. Denne prosjektrapporten redegjør for behovet og bakgrunnen for prosjektet, prosjektets innhold og ulike alternativer for veien videre. Vi håper at rapporten kan bidra til å gjøre enda flere kjent med de erfaringene vi har gjort, og at tilbudet kan bestå også etter prosjektperioden.

Mellom oss er for alle innsatte som opplever utfordringer i relasjoner før løslatelse, men erfaringen har vist at dette tilbudet treffer spesielt sårbare grupper i Kriminalomsorgen. Kvinnelige innsatte har få oppfølgingstilbud, personer dømt for seksuallovbrudd opplever å ikke passe inn i andre tilbud, personer som soner forvaringsdom har ofte krav om å etablere nettverk før løslatelse – men få muligheter til å innfri kravene. Tilbudet har også fanget opp personer som opplever utfordringer med vold i nære relasjoner, både utsatte og personer som utøver vold. Det er med andre ord mange grunner til at dette er viktig arbeid, og at vi er stolte av det tilbudet vi har skapt.

Høsten 2022 kom Riksrevisjonen med en rapport, *Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte i fengsel*, omkring tilbakeføringsarbeidet som gjøres i Kriminalomsorgen, og som viste til mangelfull kartlegging og dialog mellom forvaltningspartnere. Dette fører til at innsatte kanskje løslates uten bolig, mangler penger eller arbeid/skole ved løslatelse. Dette er alvorlig. Kanskje kan manglende nettverk og dårlige relasjoner virke mindre viktig sammenlignet med disse utfordringene – men vi mener at Mellom oss er et tilbud som tar tak i grunnleggende menneskelige behov, hvor gode relasjoner er med på å skape en buffer mot alle typer utfordringer som oppstår rundt løslatelse.

I et amerikansk forskningsprosjekt fra 2008 (Schnall et al. 2008) testet en gruppe forskere betydningen av sosial støtte ved å stille en gruppe mennesker foran en oppoverbakke utenfor universitetet i Virginia. Forsøket viste at personene som stod helt alene foran en oppoverbakke vurderte bakken som lang og tung, mens de som fikk ta med seg en person de var trygge på, som de stolte på, vurderte bakken annerledes – bakken gav inntrykk av å være kortere og mindre bratt, overkommelig. For mennesker som ønsker et liv uten kriminalitet er løslatelse som en lang oppoverbakke, det er tøft å komme ut av fengsel. Å skape sosial støtte rundt de disse personene vil gi styrke, motivasjon og utholdenhet til å komme seg opp denne bakken. En slik sosial støtte vil også avlaste hjelpeapparatet. Det er av stor betydning at personer som løslates har tro på at de vil mestre og å oppleve livet som meningsfullt. Tilbud som Mellom oss representerer bidrar til å forebygge tilbakefall til kriminalitet og andre utfordringer som rus, psykisk uhelse, selvmord og vold – og dermed bidrar også til å redusere samfunnskostnader knyttet til nye runder med rehabilitering.

Tilbakemeldinger fra våre deltakere og samarbeidspartnere i fengslene/overgangsboligene har gitt oss i prosjektet en motivasjon til å fortsette arbeidet. Det inspirerer å høre at tilbudet treffer og at deltakerne forteller at det har betydning for deres relasjoner og håp for fremtiden.

Vi mener at vi har laget et unikt tilbud som fyller et hull i oppfølgingstilbudene som har eksistert til nå. Men det er behov for en forutsigbar finansiering dersom tilbudet skal kunne driftes forsvarlig videre. Vi håper at politikerne vil lytte til våre deltakere, og ber om at flere kan få samme type oppfølging.

Frode Woldsund
Daglig leder
Frelsesarmeens rusomsorg

Sammendrag

Mellom oss er et samtaletilbud til innsatte og nylig løslatte i norske fengsler, og deres sosiale nettverk. Samtalene kan foregå mot slutten av et soningsopphold, og inntil to år etter løslatelse. Den overordnede målsettingen er å forebygge ny kriminalitet, bedre psykisk helse og redusere rusmiddelbruk gjennom arbeid med nettverk, sosial fungering og inkludering. I denne rapporten beskrives tilbudet slik det er utformet i dag, tilbudets mål og tiltak, og tilbagemeldinger fra dem som har brukt tilbudet de siste årene.

Medarbeidere i prosjektet er utdannede familierapeuter. Hensikten med samtalene er å styrke kommunikasjon- og relasjonsferdigheter, i tillegg til å avklare eller øke kvaliteten på relasjonene. Samtalene handler om alt det som skjer mellom oss mennesker, der eksempler på temaer kan være kommunikasjonsutfordringer og konflikter, voldshendelser, traumer, grensetting, å gi uttrykk for behov, identitet, seksualitet, selvfølelse og mestring med mer.

Bakgrunnen for etableringen av dette prosjektet var at Frelsesarmeen så behovet for et tilbud som tar tak i relasjonsutfordringer mellom innsatte og deres pårørende/nettverk, for å redusere forekomst av konflikter, vold, ensomhet og isolasjon i etterkant av soning. Under et fengselsopphold blir innsatte begrenset i sin kontakt med nettverk, mens i forkant av løslatelse legges det i større grad til rette for kontakt. Innsatte som løslates med gode og stabile relasjoner til nettverket sitt har mindre risiko for tilbakefall til kriminalitet etter løslatelse. Det finnes mange etablerte aktivitetstilbud som tilbyr arenaer for å bygge nettverk med andre personer med soningsbakgrunn. Men Frelsesarmeen erfarte at

det manglet rehabiliteringstilbud tilpasset innsattes behov, som var rettet mot å styrke kvaliteten på innsattes private nettverk og relasjoner.

Tilbudet startet som et seks måneders pilotprosjekt i 2019, finansiert av midler fra Frelsesarmeens legater og Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging (Konfliktrådet). Idéen til prosjektet kom fra Frelsesarmeens egen soningsinstitusjon, Elevator, og prosjektet er utviklet i dialog med innsatte og deltakere i prosjektet. På bakgrunn av positive erfaringer og gode tilbagemeldinger fra ansatte og innsatte i Kriminalomsorgen, fortsatte Frelsesarmeen arbeidet i 2020.

I 2021 fikk Mellom oss tildelt midler over statsbudsjettet, og kunne styrke tilbudet med to nye medarbeidere (100 % + 60 %). I 2021 ble derfor antallet deltakere utvidet, det ble gjennomført over 500 samtaler og Frelsesarmeens samarbeid lokalt i kriminalomsorgen ble styrket.

Det er et behov for mer tid til å etablere et permanent tilbud med trygg finansiering. Frelsesarmeen har derfor forlenget prosjektperioden til utgangen av 2023, og jobber mot å etablere et permanent tilbud fra 2024.

Prosjektet har et faglig samarbeid med fagpersoner på studieretning for familierapi på VID Vitenskapelige høyskole (tidligere Diakonhjemmet høyskole). VID har faglig veiledning av prosjektet og er delaktig i utformingen av tilbudet. I tillegg har prosjektet et samarbeid med Kriminalomsorgen, både på overordnet nivå (Kriminalomsorgsdirektoratet og region sør og øst) og lokale enheter i Kriminalomsorgen.

Summary

The project Between us is a service providing conversations and dialogue for inmates and recently released individuals from Norwegian prisons, and their social networks. Conversations may occur towards the end of atonement, and continue for up to two years after prison release. The overarching aim of the project is to prevent new crimes, improvement of mental health and reduction of substance use through network building, social function and societal inclusion. In this report, the current projects aims and measures are described, with feedback from service users the latest years.

The project staff are professionally qualified family therapists. The goals of the conversations with current and released inmates is to strengthen communication- and relational skills, in addition to clarifications or heightening of quality in relations. Conversation themes focus on inter subjectivity, for example communication challenges, conflicts in relations, violence incidents, trauma, boundary setting, expressions of personal needs, identity, sexuality, self-esteem and coping.

The project started as a six-month pilot project in 2019, financed by the Salvation Army legacies, and the Competence centre for crime prevention (*the Conflict-council*). The idea for the project was developed from the Salvation Army's own institution for atonement, Elevator, and was

developed in dialogue between inmates and project staff. Based on positive experiences and feedback from both inmates, former inmates and staff, the Salvation Army concluded to continue working with this project in 2020.

In 2021, Between us received funds from the Norwegian government budget, and could strengthen the project with two additional staff members (100 % and 60 % positions). Based on this, the number of participants was expanded in 2021, over 500 professional conversations were held, and the Salvation Army's cooperation locally in departments for criminal care and confinement was strengthened.

There exist a need for additional time to establish a permanent service with secured financing. The Salvation Army has therefore expanded the project period to the end of year 2023, and aim to establish a permanent service from year 2024.

The project is part of an interdisciplinary collaboration with professional academics at VID Specialized University, including professional supervision of the project and project development. In addition to this, Between us also collaborate with department for care and confinement at both executive and local levels.

96 innsatte og nylig løslatte deltok i samtaler hos Mellom oss i 2022

I tillegg til de innsatte deltok 26 personer fra innsattes nettverk.

Vold i nære relasjoner var et aktuelt tema i 2/3 av oppfølgingssaker

36 av 96 deltakere
hadde utfordringer med rus og
avhengighet

19 av 96 deltakere
sonet forvaringsdom

34 av 96 deltakere er
personer som soner for
seksuallovbrudd

Innledning

Mellom oss er et samtaletilbud til innsatte og nylig løslatte i norske fengsler, og deres sosiale nettverk. Samtalene kan foregå mot slutten av et soningsopphold, og inntil to år etter løslatelse. Innsatte rekrutteres i samarbeid med ansatte i fengslene. I dialog med innsatte kan nettverk og pårørende inviteres inn i samtalene der det oppleves hensiktsmessig og trygt for alle parter. Den overordnede målsettingen er å forebygge ny kriminalitet, bedre psykisk helse og redusere rusmiddelbruk gjennom arbeid med nettverk, sosial fungering og inkludering. Bakgrunnen for etableringen av prosjektet var at Frelsesarmeen erfarte at det manglet oppfølgingstilbud som rettet seg mot innsattes utfordringer i relasjoner, og et tilbud som målrettet arbeidet med å styrke private nettverk. Mellom oss gjennomførte 951 samtaler i 2022*, fordelt på 96 innsatte og nylig løslatte. 76 deltakere var menn og 20 var kvinner. I tillegg til de innsatte deltok 26 personer fra innsattes nettverk.

Tall for 2022 viser at vold i nære relasjoner var et aktuelt tema i 2/3 av oppfølgingssaker for Mellom oss, 36 av 94 deltakere hadde utfordringer med rus og avhengighet. I 2022 ble det gitt oppfølging til 34 personer som er dømt for seksuallovbrudd (35 % av deltakerne), mens 19 av 96 deltakere sonet forvaringsdom (20 % av deltakerne).

Tallene viser at tilbudet retter seg mot og fanger opp sårbare grupper av innsatte. Oppfølging i tilbudet kan strekke seg over lang tid, der innsatte *følges på veien ut av fengsel* og i etterkant av soningen. I perioden fra 2019 til utgangen av 2022 har tilbudet gitt oppfølging til 130 unike deltakere (innsatte og løslatte). Tilbakemeldinger fra deltakere og samarbeidspartnere i Kriminalomsorgen er gjennomgående positive.

Mellom oss har dessverre hatt lang venteliste i etterkant av covid-19-pandemien. I 2022 har 5–27 innsatte stått på venteliste, og noen deltakere har ventet i 10 måneder før oppstart. Mellom oss har investert i en liten elbil til bruk i prosjektet, dette er for å opprettholde fleksibiliteten og kunne ha et høyt antall deltakere i fengsler omkring Oslo.

Pågangen av innsatte som ønsker tilbudet har økt utover i prosjektperioden, etter hvert som tilbudet er blitt mer kjent. Det er forventet at pågangen etter tilbudet vil øke i 2023, tilbudets kapasitet vil være tilsvarende som i 2022 – det vil si 2,6 årsverk.

* I 2022 ble det innført et system som vekter ulike samtaler. Én samtale á 45 minutt =1, samtale 90 minutt=2, samtale med nettverk=2, oppstartssamtale= 2, samtale med arbeidsgiver=2,5. Vekting av samtaler følger lignende praksis i spesialisthelsetjenesten

Kunnskap om innsatte og deres sosiale nettverk

Innsatte har i utgangspunktet et dårligere sosialt nettverk sammenlignet med befolkningen for øvrig, og soningssituasjonen medfører ofte en forverring av dette (Friestad & Skog Hansen, 2004). Fengselstilværelsen, med korte ringe- og besøkstider, begrenser mulighetene for kontakt med mennesker utenfor fengsel. Også innenfor de mulighetene som finnes for kontakt, begrenses ofte denne ytterligere under fengselsoppholdet. Dette kan skje både etter ønske fra den innsatte, eller fra den innsattes familie.

I en norsk undersøkelse (Alnæs, 2006), svarer 30 % av de innsatte at de opplever at kontakten med familie er nokså dårlig eller dårlig. Innsatte forteller for eksempel at de ikke kjenner familien så godt lenger, eller at det er vanskelig med kontakt fordi de bærer på mye skyldfølelse. Opp mot 50 % svarer også i undersøkelsen at de opplever kontakten med venner og sosialt nettverk som dårlig eller nokså dårlig. Dette samsvarer med Brødremoen (2010), som skriver at innsatte opplever at vennskapsrelasjoner er enda mer krevende å opprettholde enn familierelasjoner (Brødremoen, 2010). Mange innsatte velger i tillegg selv å bryte kontakten med venner fordi de ruser seg eller begår kriminalitet, og mangelen på nye vennskap, kjedsomhet og ensomhet beskrives også av mange innsatte som risikofaktorer for tilbakefall (Østberg, 2008). I en fersk undersøkelse gjennomført av Kriminalomsorgen i samarbeid med Bufdir svarer 54 % av respondentene (innsatte) at relasjonen til barna deres er *vanskelig* eller *svært vanskelig*, mens 26 % svarer at de tror det vil oppstå utfordringer når de flytter tilbake til familien sin (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021).

Alnæs (2006) viser til at innsatte ofte ikke kommer i posisjon under soningen til å forklare seg, beklage eller be om tilgivelse. Innsatte opplever at det er vanskelig å få tillitsfulle samtaler med nære relasjoner der vonde følelser deles og konflikter

ryddes opp i. Familierelasjoner utenfor fengsel overtar ofte omsorgsoppgaver eller andre forpliktelser mens den innsatte soner. Dette kan også skape ekstrabelastninger og konflikter.

Samtidig som at mange innsatte beskriver kontakten med familien som dårlig, beskrives også kontakt med familie som veldig viktig. 84 % av innsatte besvarer i undersøkelsen (Alnæs, 2006) at kontakt med familie er det aller viktigste suksesskriteriet for å unngå å begå nye lovbrudd. Ikke alle innsatte har familie, eller har familie som ikke vil ha kontakt. I flere av disse tilfellene blir vennskap enda viktigere.

84 %
av innsatte
forteller at kontakt med familie er det aller viktigste suksesskriteriet for å unngå å begå nye lovbrudd.
(Alnæs, 2006)

Etablerte tilbud som arbeider med innsattes sosiale nettverk, tilbyr fellesskap og miljøer hvor innsatte og tidligere innsatte kan bli kjent med andre med soningserfaring. Tilbudene inneholder ofte arbeidstreningsarenaer, de tilbyr fritidsaktiviteter (sykling, fotball, yoga, seiling, golf med mer), og har en fadderordning. Tilbudene er ikke innrettet på en slik måte at de tar tak i grunnleggende relasjonsutfordringer og er ikke rettet mot å bedre kontakten med privat nettverk. Mellom oss er etablert som et supplement til disse etablerte nettverkstilbudene, for å ta tak i disse problemstillingene.

Sosialt nettverk og utsatte grupper i Kriminalomsorgen

Utfordringer med nettverk og relasjoner er større for utsatte grupper i Kriminalomsorgen. Likestillingsombudets rapport fra 2017, *Innsatt og utsatt*, belyser flere problemstillinger for ulike grupper. For eksempel har kvinnelige innsatte færre soningstilbud, og soner oftere langt fra venner og familie, noe som får konsekvenser for kontakten og relasjonene. Rapporten viser også til henvendelser fra transpersoner i fengsel, som velger å isolere seg på grunn av belastninger knyttet til å bryte normer og frykt for trakassering. For minoritetsspråklige er språk et hinder for å delta på aktiviteter, arbeid og utdanning og et hinder for å være sosial med andre innsatte. I tillegg blir kontakt med venner og familie utenfor fengsel begrenset av at fengselet må bruke tolk for å oversette telefonsamtaler.

Isolasjon over tid, manglende kontakt med nettverk utenfor, manglende deltakelse i arbeid og aktivitet i fengsel og manglende sosial omgang med andre kan

gjøre tilbakeføringen til samfunnet krevende for innsatte. Mange innsatte som selv-isolerer seg er dømt for seksuallovbrudd. Antallet personer som soner for seksuallovbrudd er økende, og utgjorde 32 % av alle innsatte i 2019 (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2020). Personer dømt for seksuallovbrudd opplever stigma både under og etter soning (Sandbukt, 2019), og mange har svakt fungerende sosiale nettverk (Basisprosjektet, 2016–2019). Arbeid med personer som er dømt for seksuallovbrudd har utviklet seg til å bli en viktig gruppe for Mellom oss å fange opp. Disse innsatte er spesielt sårbare med tanke på nettverk, og kan vegre seg for å oppsøke oppfølgingstilbud som tilbyr fellesskap med andre innsatte. Kriminalomsorgen har utarbeidet en egen fagstrategi angående denne gruppen for årene 2022–2026, og Mellom oss ønsker å ha et spesielt fokus på denne problematikken også fremover. Samlet beskriver dette hvorfor Mellom oss et viktig tilbud med et bredt nedslagsfelt.

Mellom oss – fra pilotprosjekt til fremtidige muligheter

Undersøkelser viser at inkludering av nettverk og pårørende i tilbakeføringsarbeid fra fengsel minsker sjansene for nye lovbrudd (Hairston, 2002, Stortingsmelding nr. 37), og innsatte selv oppgir at familierelasjoner har stor betydning for å redusere tilbakefall til ny kriminalitet og rusbruk (Alnæs 2006). Det eksisterer noen norske tilbud, som for eksempel nettverksarenaer for innsatte, der man kan delta i aktiviteter og bli kjent med andre. På tross av dette er det fremdeles et stort behov for tilbud som tar tak i grunnleggende utfordringer for innsatte og nylig løslatte – som arbeid med identitet, skam, sosial angst, skyldfølelse, manglende forsoning med familie og nettverk, sorgprosesser, traumbearbeidelser og begrensede sosiale ferdigheter.

– Det har hjulpet meg personlig mye å snakke om ting som har vært veldig private eller fortrent og mener at alle som ønsker et slikt tilbud burde få det.

Deltaker, Mellom oss

Mellom oss – erfaringer med pilotprosjektet i 2019

Mellom oss startet som et seks måneders pilotprosjekt i 2019, finansiert av midler fra Frelsesarmeens legater og Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging (Konfliktrådet). Ideen til prosjektet kom fra Frelsesarmeens egen soningsinstitusjon, Elevator, og prosjektet er utviklet i dialog med innsatte og deltakere i prosjektet. Formålet med prosjektet var nettopp å møte behovene som beskrevet innledningsvis, styrke innsattes sosiale nettverk og bedre kvaliteten på relasjonene. På bakgrunn av positive erfaringer og gode tilbakemeldinger fra ansatte og innsatte i Kriminalomsorgen, fortsatte Frelsesarmeen arbeidet i 2020.

– Et tilbud som fungerer så til de grader bør gjøres permanent, spesielt siden det ikke finnes tilsvarende andre steder. Et prosjekt som virkelig treffer!

Deltaker, Mellom oss

I løpet av de seks månedene pilotprosjektet (2019) varte, ble det gjennomført 140 timer med samtaler, fordelt på 15 innsatte og nylig løslatte. I disse samtalene ble pårørende, det vil si foreldre, partnere, venner og barn, involvert så langt alle parter ønsket

det. Pilotprosjektet hadde utvikling av sosiale nettverk i fokus, men også relasjoner til offentlige hjelpe-tilbud. Det ble gjort mye arbeid for å oppnå positivt samarbeid med samarbeidspartnere som fastleger og psykiske helsetilbud. Prosjektmedarbeiderne kartla alt av nettverk og ressurspersoner som kunne være viktige ved løslatelse. Prosjektet opprettet samarbeid med to fengsler, der et av disse hadde en åpen soningsprofil, og tre ulike overgangsboliger i Oslo kommune.

I tillegg til samtaletimene ble det også avholdt samlivskurs (PREP-kurs) for innsatte og deres partnere. PREP-kurs har som mål å øke innsattes kommunikasjonsferdigheter, konflikthåndteringsstrategier, og øke forståelsen av andres behov og følelser, både i relasjon med barn og i relasjon med partner. På kurset lærer deltakerne for eksempel bruk av «time-out» for å dempe konfliktnivået og roe partene ned. I tillegg gjennomgås ulike negative kommunikasjonsmønstre, og deltakerne får øve på konstruktive kommunikasjonsverktøy. Kurset er utviklet av Modum bad og er et anerkjent samlivskurs i Norge. PREP-kurs ble prøvd, men det har ikke vært en del av prosjektet Mellom oss etter pilotprosjektet.

Det ble gjennomført evalueringer av pilotprosjektet Mellom oss, der deltakerne fikk muligheten til å reflektere over behovet for et slikt prosjekt og erfaringer med deltakelse.

– Mange av våre beboere er relasjonsskadd og gruer seg til løslatelse. De sliter med sosial angst og dårlig selvtillit. Dette kan ende opp i depresjoner, isolasjon, rus og ny kriminalitet. Behovet for tilbud som Mellom oss representerer er derfor stort. Vi vil derfor til enhver tid ha flere i våre to avdelinger som vil ha behov for og nytte av en slik oppfølging. Tilbakemeldingen fra våre to beboere som er i prøveprosjektet nå, er utelukkende positivt. Vi ønsker derfor dette prosjektet velkomment og håper det vil fortsette i et enda større omfang enn i dag.

Fengselsleder, overgangsbolig i Oslo kommune

Formålet med tilbudet

Etter endt pilotprosjekt ble det formulert følgende formål med prosjektet for de neste fire årene:

Mellom oss skal hjelpe innsatte med å bygge sosialt nettverk, gjenoppta/avklare/avslutte kontakt – eller forbedre kontakten med pårørende, og bidra til å integrere innsatte i grupper, fellesskap og familier i et lokalsamfunn.

Tilbudet arbeider for å forebygge isolasjon, og skape kontinuitet og trygghet for innsatte i de sårbare overgangene fra fengsel til løslatelse, der sår-

barheter knyttet til ny kriminalitet og tilbakefall til problematisk rusbruk eller vold i nære relasjoner er aktuelle problemstillinger. Prosjektet skal bidra til å øke innsattes refleksjon rundt konsekvenser av kriminelle handlinger, og inspirere innsatte til å ta tak i ulike utfordringer knyttet til å etablere et rus- og kriminalitetsfritt liv i etterkant av soning. Mellom oss skal også mobilisere ressurser i nettverket til innsatte/nylig løslatte, og være til hjelp for pårørende som opplever belastninger knyttet til det å være pårørende.

Mellom oss – kvalifikasjoner og modell

Mellom oss er samtaletilbud med systemisk familieterapi som faggrunnlag. Prosjektet har per i dag tre medarbeidere, der alle er utdannede familierapeuter med lang erfaring med familiearbeid og psykisk helsearbeid. Både faggrunnlaget og rammen for tilbudet er viktige komponenter i arbeidsmodellen.

Systemisk familieterapi er en terapiform som har et helhetlig fokus. I motsetning til andre terapiretninger, som i større grad retter seg mot ett individ isolert, har systemisk terapi som utgangspunkt at problemer oppstår og opprettholdes i kontekst og i relasjoner med andre mennesker. Familieterapi er et fag som historisk er utviklet for å hjelpe familier som strever til å få det bedre sammen, eller det arbeides med familiedynamikk og kommunikasjon for at en eller flere av familied medlemmene skal få det bedre. Familieterapeuter har tradisjonelt arbeidet innen familievern, men også innen psykisk helsearbeid, psykiatri og barnevern. Erfaringer fra Mellom oss er at systemisk familieterapi er en fruktbar tilnærming når det skal

jobbes med relasjoner og nettverksutfordringer for innsatte og nylig løslatte. Med utgangspunkt i den innsattes, eller nylig løslattes, egne målsettinger kan eventuelle andre parter inviteres inn til samtaler. Mellom oss anvender terapiformen i møte med flere typer relasjoner i tillegg til familie – og vennskap, som offentlige tjenester og hjelpeapparat, for å utvikle gode samarbeidsrelasjoner.

Prosjektet har et faglig samarbeid med fagpersoner på studieretning for familieterapi på VID Vitenskapelige høyskole (tidligere Diakonhjemmet høyskole). VID har faglig veiledning av prosjektet og er delaktig i utformingen av tilbudet. Dette samarbeidet er forlenget ut år 2023. Én erfaren familieterapeut fra VID har sammen med terapeutene i prosjektet et faglig råd- og veiledningsforum som har møttes jevnlig. Dette har gitt en fortløpende kvalitetssikring av faglig innhold. Mellom oss har også deltatt i undervisningen på familieterapistudiet, og delt erfaringer fra arbeidet.

Arbeidsmodellen – praktiske rammer

I tillegg til det faglige grunnlaget er tilbudets rammer vesentlig for arbeidsmodellen og noe av nøkkelen til å skape godt samarbeid med deltakerne. Rammene er utformet i dialog med deltakerne. Vi ønsker derfor å beskrive de viktigste rammene for drift av tilbudet:

- **Oppstart av oppfølging.** Innsatte kan starte opp med samtaler inntil tre år før sannsynlig løslatelse. Bakgrunnen for dette er at når innsatte nærmer seg det siste året før løslatelse er det mange praktiske utfordringer som okkuperer tid til arbeid med relasjoner. Utfordringer som å skaffe jobb, bolig og arbeid med gjeld/økonomi er høyt prioritert. Det er derfor en stor fordel å starte arbeid med nettverk og relasjoner i forkant av det siste året. Arbeid med relasjoner er også prosesser som tar tid og må modnes, det er derfor en fordel med oppfølging

som strekker seg over lengre tidsperioder, enn hyppig samtaler og kortvarig oppfølging.

- **Et fleksibelt tilbud.** Utfordringer i relasjoner kan være større i noen perioder enn andre. Varighet av oppfølging og hyppighet av samtaler tilpasses innsattes behov, det er også mulig å ta pauser fra oppfølging i perioder.
- **Oppfølgingstid i etterkant av løslatelse.** Deltakere har mulighet til å delta i samtaler i inntil to år etter løslatelse. For personer med et marginalt nettverk har dette vært spesielt nyttig, da det tar tid å etablere nye relasjoner. De to første årene etter løslatelse er også den mest kritiske fasen når det gjelder tilbakefall til kriminalitet.
- **Taushetsplikt og begrenset dialog med Kriminalomsorgen.** Tilbudet arbeider på siden av Kriminalomsorgen og er ikke et til-

«Etter flere år i lukkede soningsomgivelser, hvor det kan oppleves utrygt å dele tunge og vonde ting fra eget liv, er det godt å kunne få dele indre tanker, og ikke minst få hjelp til nye tanker, gjennom «sparring» med samtalepartner.»

Deltager, Mellom oss

bud som har kontor i fengselet, eller er en del av personalgruppen i fengselet. Samtalene foregår på besøksavdelingen. Det er taushetsplikt mellom ansatte i Mellom oss og fengselets ansatte. Dette har blitt trukket frem som vesentlig for deltakere, da det krever høy grad av tillit for å få «tillatelse» av deltakere til å ha dialog med deres nettverk. Informasjon som fremkommer i samtaler med nettverk og pårørende vil ikke få negative konsekvenser for løslatelse, permisjoner, besøk eller ringetid.

- **Mulighet for samtaler med nettverk eller én-til-én.** Det er ikke et krav i tilbudet at nettverk må inviteres inn til samtaler, noe som har ført til at tilbudet har rekruttert bredere. Noen innsatte motsetter seg eller ønsker ikke å invitere andre inn, mens andre har ikke relasjoner på utsiden. På denne måten har tilbudet rekruttert bredt, både personer med få eller med mange relasjoner.
- **Kun et samtaletilbud, ingen praktisk bistand.** Tilbudet inneholder kun samtaler og ingen praktisk bistand. Bakgrunnen er at praktisk bistand tilbys av andre organisasjoner, deltakere kan ha stor nytte å få oppfølging av flere tilbud. Innsatte med behov for praktisk bistand settes i kontakt med samarbeidspartnere som

tilbyr dette. På denne måten sikres det at temaet relasjoner ikke blir nedprioritert og medarbeidere spesialiseres i dette temaet.

- **Ingen skriftlig dokumentasjon eller vitne.** Medarbeidere i prosjektet ønsker at prosessen skal være i fokus og at deltakere skal møte opp med terapi som målsetting. Det er et mål å skape et fritt og trygt samtalerom, der deltakere ikke sensurerer seg selv i frykt for konsekvenser. Mellom oss skriver derfor ikke vedlegg til innsattes søknader og ber om å ikke bli innkalt som vitne i rettsaker.
- **Terapeuten følger innsatte på veien ut.** Terapeutene i Mellom oss har mulighet til å fortsette oppfølgingen, selv om deltakeren flyttes fra et soningssted til et annet, medarbeidere følger dermed innsatte på veien ut. Dette blir av flere trukket frem som spesielt positivt for relasjonen. Det oppleves både trygt og tillitsvekkende.

Rammene rundt tilbudet er innrettet på en slik måte at innsatte og terapeut kan etablere en god relasjon. Dette er også den viktigste faktoren for at terapi skal ha effekt.

Rekruttering og målgruppe

Deltakere rekrutteres mens de er i siste del av soningen, men oppfølgingen kan fortsette i inntil to år etter løslatelse. Ettervernet er den viktigste delen av arbeidet, men en forutsetning for god oppfølging i etterkant av soning er at relasjonen er etablert før løslatelse. Rekruttering av deltagere foregår derfor i et samarbeid med fengsler i kriminalomsorgen. Mellom oss holder informasjonsmøter for innsatte i målgruppen, fengselet tilrettelegger for møtet og oppfordrer aktuelle innsatte i målgruppen til å møte opp. I tillegg kan ansatte i fengselet ta kontakt med tilbudet og be om én-til-én-informasjonsamtale for aktuelle innsatte. I 2021 ble det gjennomført 13 informasjonsmøter med grupper av innsatte og fem informasjonsmøter med ansatte, i 2022 ble det holdt ni rekrutteringsmøter med innsatte. Mellom oss har i prosjektperioden (2019–2022) rekruttert/gitt oppfølging til innsatte ved Krogsrud fengsel, Ullersmo fengsel, Bredtveit fengsel, Oslo fengsel, Ila fengsel, Ringerike, Valdres fengsel, Ilseng fengsel, Trøgstad fengsel, Bastøy fengsel, Oslo overgangsbolig og Elevator – i tillegg til samarbeid med Friomsorgen i Oslo og Akershus. Tilbudet har hatt mellom 5–27 personer på venteliste i 2022, og tilbudet er etterspurt i Kriminalomsorgen.

Målgruppen for tilbudet er innsatte som har i underkant av tre år igjen til sannsynlig løslatelse, og som opplever å ha utfordringer i relasjoner eller et lite nettverk.

Tilbudet fanger blant annet opp:

- Personer som har vært isolert i forkant eller underveis i soningen, men som ønsker å gjenetablere kontakt med tidligere relasjoner.
- Personer dømt for seksuallovbrudd med et lite nettverk, som har et ønske om forsoning eller avklaring av relasjoner.
- Innsatte med barn som de ønsker å etablere kontakt med, eller styrke relasjonen til.
- Personer som soner for ulike typer vold, og ønsker hjelp til bedre konflikthåndtering og kommunikasjon.
- Personer som ønsker seg ut av et kriminelt miljø, og opplever sosial kontakt med personer utenfor miljøet som utfordrende.
- Personer som har opplevd mange samlivsbrudd, som ser en sammenheng mellom samlivsbrudd og kriminelle handlinger, og som ønsker seg et stabilt godt forhold til en partner.
- Mellom oss har hatt som mål å rekruttere utsatte innsatte og har prioritert følgende grupper: personer dømt for seksuallovbrudd, kvinnelige innsatte, personer som har hatt lange opphold i isolasjon, LHBTQI+ personer, minoritetsspråklige. Fra 2022 inkluderte dette også personer som soner forvaringsdom. Bakgrunnen for prioriteringen av disse gruppene er at disse personene har behov for et oppfølgingstilbud, har større risiko for utfordringer med nettverk og relasjoner, og profiterer på individuelle oppfølgingstilbud.

«Vi ser at mange av våre innsatte har et svært begrenset nettverk, noen har heller kanskje aldri hatt det. Andre har kanskje opplevd at tidligere relasjoner må pleies eller gjenopprettes, kanskje også fordi de har havnet i den situasjonen de er i. Dermed ser vi at behovet for et slikt tilbud er stort. Når de forvaringsdømte begjærer seg prøveløslatt og vi skal vurdere vår innstilling til dette, settes nettverket deres høyt, da vi vet betydningen av et godt og støttende nettverk den dagen de skal ut i samfunnet igjen.

Behovet for et slikt tilbud som Mellom oss vil alltid være der, og vi håper på å kunne fortsette det gode samarbeidet i lang tid.»

Sosialkonsulent, Ila fengsel og forvaringsanstalt.

Brukermedvirkning

Mellom oss er innrettet med høy grad av brukermedvirkning. Det innebærer tilpasninger med tanke på deltakernes ønsker hva gjelder hyppighet av samtaler, varighet av samtaler, målsettinger for oppfølgingen, hvor samtalene skal finne sted, hvem som deltar i samtalene og avslutning. Respekt og trygghet er helt grunnleggende verdier i en terapiprosess, det gjenspeiles også i deltakeres tilbakemeldinger. I praksis innebærer dette at all deltakelse i Mellom oss har vært frivillig og har ikke blitt pålagt av for eksempel fengselet eller overgangsboligen.

Alle som har deltatt har beskrevet hva de anser som utfordringer og hva de ønsker å snakke om. Terapeutene har kunnet komme med forslag til hva de tenker er viktig å snakke om, men deltakere bestemmer agenda. Hele prosessen er basert på dialog og samarbeid. Prosjektmedarbeidere innehar en kompetanse som fagpersoner til å skape en god prosess, men det er en forutsetning for en god prosess at deltakernes meninger blir vektlagt. Det er også gjennom denne dialogen med deltakerne at rammene for tilbudet er utarbeidet og tilpasset.

Mellom oss som supplement til eksisterende tilbud

Mellom oss er et tilbud som supplerer oppfølgingen innen Kriminalomsorgen og Friomsorgen, i tillegg til konfliktråd og familievernkontor.

Kriminalomsorgen legger til rette for at innsatte kan ha kontakt med sitt nettverk via telefon, besøk og permisjoner. Barneansvarlig i fengsel skal legge til rette for besøk av barn, og varsle barnevernet ved bekymring. Kriminalomsorgen følger opp innsatte og bistår i praktiske forberedelser før løslatelse, men det er med noen få unntak ikke vanlig at pårørende og nettverk inviteres inn i oppfølgingen kriminalomsorgen gir. Mellom oss supplerer oppfølgingstilbudene innen Kriminalomsorgen og Friomsorgen.

Konfliktrådene arbeider med konkrete enkeltkonflikter mellom parter, mens Mellom oss er et samtaletilbud som strekker seg over tid og som arbeider terapeutisk med flere relasjoner. Samtalene handler ikke utelukkende om konflikter. I møte med innsatte er medarbeidere i Mellom oss terapeuter,

mens konfliktrådets ansatte har rollen som nøytrale meklere. Dette skaper også ulike prosesser. I flere av oppfølgingssakene har deltakerne både hatt en sak hos konfliktrådet, samtidig som de har arbeidet med å styrke sitt øvrige nettverk i samtaler hos Mellom oss. Tilbudene supplerer slik hverandre.

Familievernkontorene arbeider med familierapi, men har parkonflikter og samarbeid rundt barn som sitt kjerneområde. Familievernkontorenes tilbud er også tidsbegrenset og strekker seg sjelden over 15 timer. Mellom oss sine erfaringer tilsier at innsatte har behov for oppfølging over lenger tid, og spesielt i viktige livsoverganger.

Mellom oss tilbyr også familierapi, men fanger opp en bredere målgruppe, for eksempel innsatte som har et begrenset nettverk, som har hyppige skifter i samlivsrelasjoner, som ikke har barn, eller som har utfordringer i andre relasjoner enn med partner. Dette er en stor og viktig målgruppe i prosjektet.

Samarbeid med andre tilbud

Som Riksrevisjonen nylig har belyst i rapporten *Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatt i fengsel* (Riksrevisjonen, 2022) har innsatte behov for oppfølging knyttet til fremskaffelse av bolig, dialog med NAV, gjeldsarbeid, oppfølging av helseutfordringer m.m for å skape gode tilbakeføringer fra fengsel inn i samfunnet. Når disse behovene ikke er tilstrekkelig ivaretatt ved løslatelse er det organisasjonene som ofte tetter hullene i manglende oppfølgingstilbud. Mellom oss er utelukkende et samtaletilbud og arbeider kun med én av flere viktige faktorer rundt løslatelse. Tilbu-

det henviser og setter deltakere i kontakt med tilbud som kan bistå med praktisk bistand. I tillegg til overgangsboligene og Friomsorgen er Wayback en av de viktigste samarbeidspartnerne for Mellom oss. Mange av deltakerne blir henvist til Wayback for å få bistand med å finne bolig og økonomisk veiledning. Mellom oss har også dialog/samarbeid med Oslo Krisesenter, BASIS, Alternativ til vold, RISK (Oslo politiet), RVTS ØST og CoSA. Dette er et tilbud som også vil kunne supplere Mellom oss for en viktig del av målgruppen.

Erfaringer og utfordringer for Mellom oss

Samtidig som tilbudet har fått gode tilbakemeldinger fra deltakere og ansatte i Kriminalomsorgen, har det også oppstått utfordringer underveis i prosjektet. Noen av disse utfordringene kan få betydning for videre drift av tilbudet.

«Jeg har fått et mye riktigere bildet av hvordan jeg har fungert og fungerer som far. Min sønn har vært med i noen samtaler. Jeg er nykter og har vært ute snart ett år uten nye politisaker. Jeg har fått meg kjæreste, som jeg klarer og behandle riktig. Mellom oss har nok en stor del av æren for dette.»

Deltager, Mellom oss

Pårørende og nettverksarbeid har fortsatt lite fokus i Kriminalomsorgen

Arbeid med nettverk har i stadig større grad blitt ansett av Kriminalomsorgen, og frivillige organisasjoner, som en viktig del av tilbakeføringsarbeidet rundt innsatte. Kriminalomsorgen har i løpet av de siste tjue årene vært i stor utvikling når det gjelder dette området. Det er etablert barneansvarlige i mange fengsler, det er utvidede muligheter for permisjoner for innsatte med barn, og mange besøksavdelinger er blitt bedre tilrettelagt for samvær med barn. Samtidig er erfaringene fra prosjekt Mellom oss, at det er et stort potensial for å styrke dette arbeidet, også under soningen. Det er flere eksempler på at innsatte forteller at det i liten grad blir tilrettelagt for, eller oppfordret til, å kunne beholde kontakt med personer på utsiden – og at de har mistet kontakt med personer som kunne vært ressurser ved løslatelse. Innsatte blir også i liten grad gjort oppmerksom på hvor viktig det er å beholde kontakt med positive relasjoner under soningsoppholdet. Disse erfaringene har ført til at det i løpet av prosjektperioden har oppstått nye målsettinger:

- Å bidra til å styrke nettverksarbeidet som gjøres av ansatte i Kriminalomsorgen; prosjektet skal være en positiv ressurs for ansatte på lokale enheter og være i dialog med Kriminalomsorgen på systemnivå.

- Skape økt bevissthet rundt innsattes utfordringer i relasjoner til andre, og sammenhengen mellom tilbakefall og manglende nettverk.

Mellom har forsøkt ulike innfallsvinkler for å arbeide etter denne målsettingen. Blant annet er det gjennomført møter med justisdepartementet i forbindelse med deres arbeid med ny stortingsmelding for Kriminalomsorgen. Mellom oss har skrevet om sine erfaringer og anbefalinger i dokumentet «Der skoen trykker», Frelsesarmeens innspill til politikere for den nye stortingsperioden. Dette dokumentet ble overlevert til daværende statsminister Erna Solberg, daværende justisminister Monica Mæland og andre stortingspolitikere. Mellom oss har også presentert erfaringer for Kriminalomsorgsdirektoratet og lokale fengsler.

I tillegg ble det våren 2022 gjennomført et kunstprosjekt i samarbeid med illustratør Signe Torp og en av Mellom oss sine kvinnelige deltakere. Prosjektet resulterte i to bilder som viser den tidligere innsattes erfaringer fra arbeid med relasjoner på vei ut av fengsel. Bildene ble trykket opp i mange kopier og henger nå i syv ulike fengsler og friomsorgskontorer. Les mer om prosjektet i vedlegget til rapporten.

Behov for en stabil personalgruppe med høy kompetanse

Rekruttering av ansatte med høy kompetanse, som er godt personlig egnet, synes å være en viktig suksessfaktor, men også en utfordring på sikt. Det har vært utfordrende i prosjektet å rekruttere medarbeidere som ønsker å arbeide med en målgruppe som mange anser som krevende. Dette har så langt vært mulig, men det kan bli en sårbarhet ved tilbudet. Det vil være store fordeler å kunne gi ansatte mer forutsigbarhet i ansettelsesforholdet enn det er mulig i et prosjekt eller med en tilskuddsbasert finansiering.

Innholdet i samtalene med innsatte handler i stor grad om belastende temaer. Ivaretagelse av medarbeidere, veiledning, kompetanseheving og debrifing vil derfor være viktig også i fortsettelsen. Å beholde

Fagmiljø

Et fagmiljø (minimum 3–4 terapeuter) er både viktig for rekruttering av nye medarbeidere og for kvaliteten på tilbudet. Fagmiljøer er avgjørende ved denne type tjeneste fordi det ivaretar medarbeideres psykiske helse i etterkant av belastende samtaler, og muliggjør gode drøftinger av krevende oppfølgingsaker som er helt nødvendig for å yte god hjelp. Utfordrende oppfølgingsaker drøftes i et kollegafel-

medarbeidere over tid er viktig for deltakernes kontinuitet ved oppfølgingen, deltakere knytter seg til medarbeidere.

Det er en utfordring å gjøre tilbudet så fleksibelt som mulig for deltakere, samtidig som Mellom oss skal ivareta ansatte. For terapeutene er det mye reisetid til og fra ulike soningssteder, og det er et krevende puslespill å planlegge arbeidsdager. Dette handler om tilgang på bil, kollektivmuligheter, obligatoriske aktiviteter i fengslene, arbeid og utdanning som begrenser mulighetene for samtaler på dagtid, begrensede besøkstider i fengslene etc. For å gjøre tilbudet mer fleksibelt og lette hverdagen til medarbeidere, ble det investert i en liten el-bil i 2022.

lesskap som har ulike erfaringer og gir ulike innspill. På denne måten belyses problemstillinger grundig, risikoer og fallgruver blir lettere avdekket og det gir rom for kreativitet i møte med tilsynelatende fastlåste utfordringer. Et for lite fagmiljø vil gjøre Mellom oss mindre attraktivt som arbeidsplass for terapeuter, og kan medføre at kompetente søkere unnlater å søke stillinger som lyses ut.

Arbeid med vold i nære relasjoner

Arbeid med innsattes relasjonsutfordringer innebærer blant annet samtaler om ulike typer vold. Dette har fått større fokus underveis i prosjektperioden. Mellom oss har i samarbeid med deltakere arbeidet med pågående vold og/eller voldserfaringer fra tidligere. Innsatte kan både være eller ha vært utsatt for

vold, og utsette/ha utsatt andre for vold. Å styrke prosjektmedarbeidernes kompetanse rundt arbeid med ulike typer vold, har derfor blitt en målsetting underveis i prosjektet – i tillegg til dialog med andre tilbud som arbeider med voldstematikk.

Et tilbud også tidligere i soningsforløpet?

Både innsatte og ansatte har underveis i prosjektperioden etterlyst et tilbud også for innsatte som nettopp har startet soningen eller som har mer enn tre år igjen til løslatelse. Det er gode grunner for at også disse innsatte skal kunne få tilbud om oppfølging i regi av Mellom oss. Noen opplever samlivsbrudd eller konflikter underveis i soningen, kanskje kunne tilbudet forebygget at noen innsatte mistet

kontakt med relasjoner på utsiden. Konklusjonen i slutfasen av prosjektet er at Mellom oss kunne vært et tilbud til alle innsatte, uavhengig av soningstid – men det forutsetter at tilbudet ikke finansieres av legater, eller av andre offentlige tilskudd enn fra Kriminalomsorgen. Dersom tilbudet ikke retter seg mot innsatte i løslatelsesfasen, vil tilbudet miste annen støtte.

«Det har vært et lyspunkt i en ellers vanskelig situasjon. Man møtes med åpenhet og mulighet for å snakke om ting som står en nært. Jeg ser alltid frem til møtene mine med (M). Føler at jeg tar med meg noe fra hvert eneste møte. Det har vært et utrolig viktig tilbud for meg. Jeg anbefaler alltid Mellom oss varmt til andre. Dette er et tilbud som må videreføres!»

Deltager, Mellom oss

Finansiering

Et tilbud som Mellom oss er avhengig av solid og stabil finansiering for å rekruttere egnede medarbeidere, med høy kompetanse og erfaring. En solid finansiering vil gi rom for å skape et fagmiljø av medarbeidere som vil være nødvendig for å tiltrekke kompetente medarbeidere og trygg drift. En stabil finansiering vil gi fagpersoner den tryggheten som er nødvendig for å søke stillinger i tilbudet og søke seg bort fra andre faste stillinger. Det vil også sikre at tilbudet beholder medarbeidere som har opparbeidet seg erfaring med terapi innen feltet Kriminalomsorg.

På nåværende tidspunkt ser Frelsesarmeen fire mulige alternativer for finansiering i etterkant av prosjektperioden:

- Øremerkede midler over statsbudsjettet.
- Tilskudd fra statlige tilskuddsordninger.
- Tilbudet overtas av det offentlige og driftes videre.
- Tilbudet kjøpes inn gjennom en anbudskonkurranse.

Mellom oss har vært finansiert av ulike statlige tilskuddsordninger, i tillegg til øremerkede midler over statsbudsjettet (2021 og 2022) og legatmidler. Regjeringen ønsker ikke lenger å øremerke midler til organisasjoner over statsbudsjettet. Mellom oss fikk derfor ikke tildelt midler over statsbudsjettet i 2023. Dette ser dermed foreløpig ut til å være et alternativ som bortfaller. Ulempen ved statlig tilskuddsordninger er at kriteriene for tildeling kan endres fra et år til et annet. I tillegg er det få tilskuddsordninger som støtter tilbud til denne målgruppen, finansieringen blir derfor usikker fra år til år. I løpet av prosjektperioden (2019–2023) har to tilskuddsordninger som tidligere støttet prosjek-

tet, endret kriteriene for tildeling og prosjektet har ikke fått videreført støtte (Konfliktrådet og Helse-direktoratet).

På bakgrunn av disse utfordringene er det derfor ønske om en dialog med politikere angående andre muligheter for finansiering av tilbudet.

Det kan være et alternativ at Mellom oss overtas og driftes av en offentlig etat. Det mest nærliggende ville være at Kriminalomsorgen selv tok over drift av tilbudet. Samtidig har prosjektet gjort erfaringer med at det er store fordeler ved at det gis et tilbud driftet av noen andre enn Kriminalomsorgen, da nettopp tilliten mellom terapeut og innsatte er en forutsetning for at tilbudet fungerer. Å både være en instans som gjennomfører straff og samtidig skulle skape en gjensidig tillitsfull terapeutisk relasjon er uforenelig. Dersom tilbudet skal driftes av det offentlige anbefaler Frelsesarmeen at det driftes av en annen etat enn Kriminalomsorgen, for å unngå uheldig rolleblending.

En anbudsutsett tjeneste er et alternativ med flere fordeler. Ulike organisasjoner kan konkurrere om å tilby en god tjeneste, så rimelig som mulig. Anbudsutsatte tjenester gir en stabil drift med kontrakter som strekker seg over flere år. Det er også mulig for etaten som kjøper tjenesten å forme tilbudet. En anbudsfinansiert tjeneste kunne gitt et tilbud til innsatte under hele soningsperioden, dersom det var et ønske. Dersom tjenesten ble kjøpt inn av Kriminalomsorgen vil det være nødvendig med en avklaring av rammene, slik at tilbudet oppleves uavhengig og får opparbeidet den tilliten som er nødvendig for å komme i posisjon hos innsatte og pårørende.

Evalueringer fra deltakere i Mellom oss (2020–2022)

Som beskrevet innledningsvis har deltakere i tilbudet sammensatte utfordringer, blant annet med rus og avhengighet (1/3 av deltakerne). Forskning fra langtidsstudier viser at personer med rusmiddelutfordringer ofte vil ha langvarig behov for tjenester og støtte på flere livsområder, som for eksempel utdanning, arbeid og fritidsaktiviteter i rusfrie sosiale nettverk (Veseth et al., 2019, 2021). Det å stoppe rusmiddelbruken er som oftest bare en del av det totale endringsbildet som vil være nødvendig for å oppnå positive endringer (Prop. 15 S. (2015–2016)).

Deltagernes utbytte og opplevelser av deltakelse i Mellom oss har blitt dokumentert årlig ved hjelp av egenrapportering. Deltakere har fått utdelt evalueringsskjema med åpne spørsmål rundt innhold og nytte av tilbudet. Det ble benyttet åpne spørsmål fordi deltakernes utgangspunkt for samtaler er svært forskjellige, og erfaringer tilsier er at det er mer hensiktsmessig at deltakere får beskrive eventuelle effekter og opplevelser med egne ord.

En deltaker beskrev at:

«Jeg har blitt mye mer selvsikker, og gjorde at jeg begynte å ta kontakt med mine venner».

En annen deltaker uttalte at:

«Det har gitt meg nye ting og reflektere over når det kommer til hvordan jeg handler og fungerer i relasjoner. Det har vært viktig for min utvikling, spesielt med tanke på mine emosjons- og relasjonsvansker. Verdsetter tilbudet».

Sitatene understreker betydningen av personlige mestringsopplevelser og utvikling som viktig når det gjelder å ta steget mot nye sosiale nettverk. Forskning viser at flere år med egeninnsats og hjelp fra andre personer og instanser ofte vil være nødvendig for å mestre en hverdag som ikke lenger skal være preget av problematisk rusbruk (Bjornestad et al., 2019).

Dette blir forklart slik av en annen deltaker i prosjektet:

«Jeg er tryggere i dette med å sette grenser på hva jeg tolererer og ta mot, sier ifra til blant annet søsken og vise dette også at dette finner jeg meg rett og slett ikke i. Opplever nå for første gang å bli hørt, og at de ser meg som et tenkende og grensesettende medmenneske».

En annen deltaker uttalte at:

«Etter flere år i lukkede soningsomgivelser, hvor det kan oppleves utrygt å dele tunge og vonde ting fra eget liv, er det godt å kunne få dele indre tanker, og ikke minst få hjelp til nye tanker, gjennom «sparring» med samtalepartner».

Det å ta tak i opplevelser som har vært vanskelige og kanskje også traumatiserende for en selv og andre, er en viktig del av soning av straff og rehabilitering.

En deltaker (pårørende) under beskrev hvordan disse prosessene har vært:

«Det har vært smertefullt og opprivende. Disse samtalen har brakt frem mange dårlige minner. Samtidig har det gitt meg mulighet til å sette ord på følelser som ingen har spurt meg om før, og jeg har klart å være ærlig fordi jeg har opplevd terapeuten som oppriktig interessert og ivaretagende.»

Soning kan handle om å endre seg, knyttet til egen identitet, og endring av relasjoner til nære andre.

En deltaker beskrev at:

«Jeg jobber fortsatt med å ha bedre relasjoner med min mor. Men å bare akseptere hvordan den andre personen er har hjulpet å ha en bedre relasjon med min mor. Det samme gjelder mine venner, nå tar jeg initiativ for å møtes til en prat.»

Andre deltakere beskriver også hvordan tøffe prosesser knyttet til relasjoner og egen identitet har ført til positive resultater:

«Jeg har lært mer hvordan jeg kan takle å snakke med mine kjære hjemme»

«Jeg har fått et mye riktigere bildet av hvordan jeg har fungert og fungerer som far. Min sønn har vært med i noen samtaler. Jeg er nykter og har vært ute snart ett år uten nye politisaker. Jeg har fått meg kjæreste, som jeg klarer og behandle riktig. Mellom oss har nok en stor del av æren for dette.»

«Det har vært et lyspunkt i en ellers vanskelig situasjon. Man møtes med åpenhet og mulighet for å snakke om ting som står en nært. Jeg ser alltid frem til møtene mine med (M). Føler at jeg tar med meg noe fra hvert eneste møte. Det har vært et utrolig viktig tilbud

for meg. Jeg anbefaler alltid Mellom oss varmt til andre. Dette er et tilbud som må videreføres!»

Oppsummert viser beskrivelsene fra deltakere i prosjektet at endring og utvikling er mulig, både når det handler om egenutvikling og relasjoner til personer i eksisterende og nye nettverk. Deltakerne beskriver at prosessene er svært personlige og tøffe i flere tilfeller, men at det er mulig å få det bedre. Mellom oss beskrives som en viktig samarbeidspartner i dette arbeidet for deltakerne.

En god samfunnsøkonomisk investering

Vista analyse har, på oppdrag fra Røde Kors (Rasmussen et al., 2014), utredet hva samfunnet kan tjene på bedre ettervern. Som samfunn bruker vi ressurser på rehabilitering under soning, ressurser som vil gi bedre avkastning dersom vi også tilbyr god oppfølging i etterkant av løslatelse.

Ifølge Rasmussen et al. (2014) vil over halvparten av de 12 000 innsatte som blir løslatt per år begå ny kriminalitet innen 5 år. 30 % av innsatte som ble løslatt i perioden 2015–2018 (Kristoffersen, 2022) vil begå ny kriminalitet, som medfører fengselsdommer innen fem år. Det vil si at av de 8 800 personene som ble løslatt i 2021 (ssb.no), vil anslagsvis mellom 2 600–4 400 personer begå nye lovbrudd som medfører fengselsstraff innen 2026.

Et fengselsdøgn ble i 2014 beregnet til å koste rundt én million kroner, og kostnadene er trolig høyere i 2022. Dette er utgifter til fengselsopphold, men kriminalitet har store kostnader for samfunnet også utover dette. Tilbud som kan begrense forekomsten av tilbakefall er god samfunnsøkonomi, og det er verdt å arbeide for å tette hullene i rehabiliteringstilbudene til innsatte og nylig løslatte.

Mellom oss – for fremtiden

Arbeid med nettverk har i stadig større grad blitt ansett av Kriminalomsorgen, og frivillige organisasjoner, som en viktig del av tilbakeføringsarbeidet rundt innsatte. Erfaringene fra prosjekt Mellom oss tilsier at det er et stort potensial for å styrke dette arbeidet, også under soningen i Kriminalomsorgen. Det er flere eksempler på at innsatte forteller at det i liten grad blir tilrettelagt for, eller oppfordret til, å kunne beholde kontakt med personer på utsiden – og at de har mistet kontakt med personer som kunne vært ressurser ved løslatelse. Innsatte blir også i liten grad gjort oppmerksom på hvor viktig det er å beholde kontakt med positive relasjoner under soningsoppholdet.

Sosial støtte fra pårørende og nettverk i den sårbare overgangen fra fengsel til frihet kan være avgjørende for å unngå tilbakefall til rus og kriminalitet. Løslatelse betegnes ofte som en glippsone, fordi et stort apparat forsvinner og det tar tid å finne sin plass og klare seg alene. Et tilbud i denne overgangen vil kunne senke stresset i relasjoner der det er risiko for at det kan forekomme vold. Å mestre denne overgangen har stor betydning for varig endring.

Mellom oss ønsker å fortsette å styrke nettverksarbeidet som gjøres av ansatte i Kriminalomsorgen, og være en positiv ressurs for ansatte på lokale enheter og være i dialog med Kriminalomsorgen på systemnivå. Tilbudet skal fortsette å formidle erfaringer for relevante samarbeidspartnere, for eksempel Kriminalomsorgen, utdanningsinstitusjoner med flere. I tillegg skal tilbudet fortsette å skape offentlig oppmerksomhet rundt innsattes utfordringer i relasjoner til andre, og sammenhengen mellom tilbakefall og manglende nettverk.

Erfaringene fra prosjekt Mellom oss er gjennomgående positive, og tilbudet er etter hvert også etterspurt som et tilbud overfor andre sårbare målgrupper enn innsatte. I 2023 har derfor Frelsesarmeen søkt om et nytt prosjekt etter samme modell som beskrevet i denne søknaden. Prosjektets tilbud skal inneholde det samme, men rette seg mot en ny målgruppe; personer som strever med rus og psykisk helse. Frelsesarmeen tar med seg modellen og erfaringene inn i en annen kontekst og har innledet et samarbeid med bydel Gamle Oslo og Sagene. Modellen som er utviklet kan vise seg nyttig på andre arenaer der mennesker opplever isolasjon, ensomhet, konflikter eller andre utfordringer i relasjoner. Det kan være aktuelt med kvantitativt- eller kvalitativt forskningsprosjekt som ser på erfaringer og effekt av tilbudet dersom tilbudet har mer langsiktig finansiering.

Der skoene trykker (2021) er en rapport utarbeidet av Frelsesarmeen, som belyser 91 hull i velferdsstaten og 109 innspill til forbedringer. I rapporten er *Mellom oss* én av våre løsninger for å forebygge vold i nære relasjoner, isolasjon og tilbakefall i etterkant av soning.

Frelsesarmeen har som mål at Mellom oss er etablert som et permanent tilbud i 2024 med en forutsigbar finansiering. Da kan Frelsesarmeen levere gode tjenester over tid, til en målgruppe som ofte har behov for denne type støtte. Ved forutsigbar finansiering vil det også være muligheter for å drive kvalitativ forskning på effekter av tilbudet over tid, noe som vil være svært relevant for å utvikle ny kunnskap om hvordan oppfølgingstjenestene til denne målgruppen kan utvikle seg til å bli stadig bedre.

FENGSELSKUNST:

– Vi håper dette skal gi håp

Frelsesarmeens tiltak *Mellom Oss* hjelper innsatte med å bygge nettverk og relasjoner både før og etter løslatelse. Nå har en idé om å illustrere viktigheten av nettverk resultert i to kunstverk, som de håper skal bli til inspirasjon for andre innsatte.

Tekst: Emmaline Sophie Hekneby
Foto: Haakon Sand

Lars Oluf Øster, Signe Torp og Martine Howden på den offisielle overrekkelsen av to kunstverk til Oslo overgangsbolig. Bildet «Katt», er det kunstverket som berørte tidligere innsatt, «Sofia», aller mest. Martine Howden påpeker at viktigheten og betydningen av kjæledyr er noe det snakkes for lite om.

Sola skinner over Oslo. I stua på Oslo overgangsbolig er det servert kaffe, kake og eplemost fra Frelsesarmeens arbeidstiltak, Epleslang.

– Velkommen, alle sammen!

Martine Howden, prosjektleder i *Mellom Oss*, har invitert folk fra Frelsesarmeen, ansatte i Oslo overgangsbolig og folk fra Kriminalomsorgen, til en offisiell overrekkelse av to bilder som de håper skal bli til inspirasjon og håp for de innsatte.

Bildene er laget av illustratør Signe Torp, og er stilt frem på hvert sitt staffeli.

– Det vi vil med disse bildene, er å formidle noe ut til mange. Så vi trykker opp bildene i så mange eksemplarer som mulig, og sender dem ut til de fengslene som har lyst å henge dem opp. Så håper vi at de kan lyse opp besøksrom, korridorer, eller andre plasser der innsatte og ansatte ferdes. Det er jo ikke kunst vi primært driver med, så dette er et nytt og spennende prosjekt, sier Martine.

– Ideen kom fra arbeidet vi gjør i *Mellom Oss*, der vi snakker med folk om relasjoner og nettverk, på vei ut av fengsel.

Pilotprosjektet startet i 2019.

– Vi i Frelsesarmeen savnet et tilbud som jobber med innsattes private relasjoner og relasjonsutfordringer rundt løslatelse. Vi laget et supplement til de nettverkstilbudene som eksisterer i dag, som blant annet tilbyr aktiviteter og fadderordninger, sier hun. ►

Illustratør Signe Torp sitter på arbeidsrommet og jobber med prosjektet der det ferdige produktet er formet av tre parter; «Sofia», Mellom Oss, og kunstneren. – Vi har jobbet tett sammen om dette, så det er ikke bare jeg som har laget bildene, smiler Signe.

◀ Mellom Oss er et tilbud der de snakker med innsatte en-til-en, og der de inviterer personer fra deres nettverk inn i samtale.

– Vi snakker om alt det som skjer mellom oss mennesker, det kan handle om alt fra kommunikasjon, hvordan man kan forstå andre mennesker rundt seg, vi snakker om betydningsfulle personer, identitet, og ulike former for vold – det er et viktig tema – følelser, behov, alt. Dette gjør vi fordi nettverk er viktig for å forebygge tilbakefall til kriminalitet, og fordi en del av deltagerne som vi følger opp, soner for kriminalitet som har skjedd i relasjonen til andre mennesker.

«Sofias» stemme
Martine forteller at det å høre andre sine historier og dele egne erfaringer, er godt for oss mennesker. Det er lærerikt og utviklende.
– Derfor hadde vi lyst å løfte noen historier fra våre samtalerom og ut, så andre kunne få nytte av det.
Opprinnelig hadde de en plan om å lage en kortfilm, men det var vanskelig å få deltagere som hadde lyst å stille opp.
– Mange av de vi jobber med tilhører utsatte grupper i kriminalomsorgen, og mange opplever ekstra stigma til det å sone. Så det å få noen til å tørre å eksponere seg og fortelle historien sin, det var veldig vanskelig.
De måtte gjøre det på en annen måte, og kom fram til at de kunne bruke illustrasjoner der de anonymt kunne fortelle mye, på en enkel måte.
– Vi ville at bildene skulle skape følelser, at når en innsatt stopper opp og ser på det, skal de kunne gjenkjenne seg selv og kjenne at det er håp. Mange kan føle seg ensomme i situasjonen de er i, at det «bare er jeg» som kjenner på dette. Det ønsker vi å gjøre noe med.
«Sofia» har vært deltager i Mellom Oss i ett års tid, på vei ut av soning. Hun har sonet ferdig og har meldt seg som frivillig, der hun nå kan få hjelpe andre mennesker. Det takker hun Mellom Oss for, og sier at hun ikke hadde turt det uten deres hjelp.

– Det føles fint å bli en slags sosionom-illustratør.

Signe Torp, Illustratør

Som et avslutningsprosjekt på vei ut av samtaletilbudet, takket hun ja til å bidra med sin historie.
Kunstner og illustratør, Signe Torp, har laget bilder for Mellom Oss før, men da har historiene blitt formidlet med Martine som et mellomledd.
– Nå tenkte vi at Signe kunne bli med inn i samtalerommet sammen med «Sofia» og terapeuten, der vi alle ble med i prosessen, og «Sofia» kunne fortelle sin historie selv. Håpet var at hun skulle føle seg mer delaktig, og føle mer eierskap til sluttresultatet, sier Martine.

En stor prosess
Kunstneren Signe Torp har både skrevet og illustrert flere barnebøker, faktabøker og skjønnlitterære bøker. Hun har studert både i Skottland og England, og har studert ett år til sosionom.
– Det føles fint å bli en slags sosionom-illustratør, smiler hun.
Signe forteller at hun var litt nervøs da hun takket ja til å illustrere «Sofias» historie, da hun ikke ante hva hun gikk til.
– Jeg har ikke mye erfaring med innsatte, men det ble et overraskende og fint møte! Jeg følte at mine egne fordommer ble revet bort, og for meg personlig, var det veldig fint, sier hun.
Rent kunstnerisk, så forteller illustratøren at det var et spennende prosjekt, men også utfordrende.
– Det er en helt annen måte å jobbe på, og det er et stort ansvar å skulle fortelle noen andres historie.
Signe ble med i samtalerommet to ganger før hun begynte å lage bildene.
– I de samtaleprosjektene prøvde jeg å bare være mest mulig åpen, og høre på terapeuten og «Sofia» som delte. Jeg skrev masse notater så jeg kunne ta det med meg etterpå. Det var et utrolig stort privilegium, bare det å få være til stede og høre på samtalen. Det er en veldig spennende og annerledes måte å jobbe på, sier hun.
Etter den første samtalen gikk Signe til Botanisk hage i Oslo og satte seg ned i en times tid. Måtte bare puste, og lot alt hun hadde hørt synke inn. På vei hjem ▶

Det var mange som ønsket å få med seg den offisielle overrekkelsen. Flere fra Kriminalomsorgen, ansatte på Oslo overgangsbolig og representanter fra Frelsesarmeen. Signe og Martine presenterer det ferdige kunstprosjektet. «Sofia» sin historie er brukt som inspirasjon til bildene, men kunstverkene skal være noe som også andre innsatte kjenner seg igjen i.

Signe forteller at hun liker å blande teknikker når hun jobber med å forme et bilde. På veggen bak henne henger flere kunstverk i forskjellig format.

◀ begynte ideene å strømme på.

– Det kom alt for mange ideer, og det var en del som ikke passet, men så klarte jeg å finne potensielle løsninger.

Andre gang hadde hun med seg noen skisser, og de plukket ut to favoritter.

– Bildene representerer ikke deltagerens historie direkte, men vi valgte elementer fra hennes historie som kunne være gjenkjennbare for andre. Som man kan lese og forstå, bare som ett enkelt øyeblikks-bilde.

Valg av motivet gjorde *Mellom Oss*, «Sofia» og Signe sammen.

Da Signe skulle i gang med arbeidet, var det flere ting hun måtte tenke på: Bildene skulle kunne gi noe til andre innsatte, det skulle representere «Sofia», temaet nettverk og relasjoner, og det måtte være noe Signe kunne lage.

– Det var ganske mye som skulle møtes i det ene øyeblikket, bildet. Vi hadde i utgangspunktet tenkt å bare ha ett bilde, men endte opp med to.

Signe har brukt en del forskjellige teknikker.

Jeg er veldig glad i å blande teknikker, så jeg både maler, tegner, bruker collage-elementer, blyant, fargeblyant, tusjer og blekk. Det er så mye forskjellig, og jeg liker å bruke alle, det har jeg gjort på i hvert fall ett av bildene, sier hun.

Kunsten

Oslo overgangsbolig blir den første institusjonen som

– Vi håper virkelig dette kan inspirere andre til å oppsøke tilbudet vårt i *Mellom Oss*.

Martine Howden,
prosjektleder i
Mellom Oss

tar imot kunstverkene. Martine og Signe står mellom bildene og forteller om betydningen bak hvert av dem:

Første bilde er av ei som står bak en mur, på utsiden av fengsel, i frihet. Muren symboliserer muren vi kan bygge oss når vi slutter å snakke sammen, slutter å ha indre kontakt, og isolerer oss. Det er mye skam og stigma knyttet til historikken til en som er, eller har vært, innsatt, som mange fortsatt kjenner på etter å ha sonet.

– Hun har symbolsk havnet bak en mur som gjør det vanskelig for henne å komme i kontakt med samfunnet eller nettverket sitt, etter hun er ferdig sonet. Når hun begynner å snakke og dele om de tingene hun har vært med på og opplevd, faller biter av muren bort, og hun blir mer og mer fri, forklarer Signe.

Muren er ikke fengselsmuren, men muren vi kan bygge oss når vi slutter å snakke sammen, slutter å ha indre kontakt og isolerer oss.

Katten er med som støtte, noe som også går igjen i neste bilde.

– Det andre bildet handler om det å være innsatt, og ha en telefon som eneste bånd til verden utenfor. Men som også gir muligheten til å kunne kommunisere med kjæledyret sitt per telefon – at det faktisk er mulig. Den muligheten innebærer en form for samvær i tankene, eller i lydbølgene.

Katten er koblet til «Sofia» sin historie, men betydningen av kjæledyr er det veldig mange som kan relatere til.

«Sofia» kommuniserte med katten sin over telefonen, og forteller at hun blir rørt når hun ser på det. Hun hadde katten i 13 år, og den døde rett før de startet denne prosessen.

Martine forteller at betydningen av relasjonen til kjæledyr snakkes for lite om.

– Jeg liker dette bildet godt. Den som sitter i fengsel har vært gjennom en rettsprosess, de har sittet i varetekt og soning. Det skaper ofte kaos til andre mennesker. Men relasjonen til kjæledyr forandrer seg ikke, de dømmer ikke, og det er ingen konflikter. Du blir godt tatt imot av kjæledyret ditt – uansett, sier hun.

Signe legger til at båndet mellom mennesker og dyr er noe de fleste kan relatere til, om man har sonet eller ikke.

– «Sofia» har delt at det føltes mulig å kommunisere med dyret over telefonen. At de faktisk «møttes». Jeg har katt selv, og personlig ble jeg rørt av at det var noe som var mulig for henne, sier hun.

«Sofia» forteller at hun kjenner seg igjen i murbildet og begynner å gråte av den med katten. Hun blir berørt av kjærligheten som den illustrerer, og føler begge bildene handler om henne selv. Hun opplever heldigvis at muren rundt henne ikke er like høy lenger, slik som den er på bildet.

– Jeg håper det vil inspirere flere til å pleie relasjoner, ha hyppigere kontakt med venner og familie mens de soner, sier Martine.

Rom for refleksjon

– Jeg ser frem til å få hengt opp bildene her! smiler Lars Oluf Øster, leder for Oslo overgangsbolig.

Overgangsboligen har en kapasitet på 16 plasser fordelt på både kvinner og menn. Den tilbyr tett oppfølging av domfelte som er underlagt straffegjennomføring og som har en forventet løslatelse innen ett år.

– Dette burde vi hatt mer av, kunst som gjør at folk stopper opp og reflekterer – både våre beboere, men også ansatte. Man kan få en god samtale ut fra det vi ser her. Kunst har ikke vært en kjempeprioritet, det går for det meste i Ikea-bilder. Men her ligger det en dybde og en mening bak, sier han.

Lars forteller at «muren» er et kjent begrep i overgangsboligen. Det snakkes om den usynlige muren, som de fortsatt føler på, selv om de er utenfor fengselsmurene.

– Det er mange som gruer seg til løslatelse når den tiden nærmer seg, fordi de føler de går ut til «ingen-ting». Her blir de sett hver dag og spurt om hvordan de har det. Derfor er det også så fint med *Mellom Oss*: De blir et viktig siste ledd som satser på nettverk og relasjoner, som bidrar til at de innsatte skal få et godt liv på utsiden, sier Lars Oluf Øster. ■

Etter Signes første møte med en tidligere innsatt, «Sofia», satt hun seg ned på en benk i botanisk hage i Oslo. – Jeg trengte å fordøye det jeg hadde vært med på. Da jeg gikk hjemover, begynte ideene å komme, forteller illustratøren.

MELLOM OSS

• *Mellom oss* er et samtaletilbud til innsatt, eller nylig løslatt, som opplever utfordringer med nettverk og relasjoner. Tilbudet drives av Frelsesarmeen, og ble igangsatt våren 2019.

• Tilbudet er laget med utgangspunkt i tilbake-meldinger fra innsatte som soner ved Frelsesarmeens institusjon Elevator, og pilotprosjektet har hatt meget gode resultater.

• *Mellom oss* tilbyr fortrolige samtaler med noen som har kompetanse på relasjoner og utfordringer rundt soning og løslatelse, og som også har erfaring i å snakke med mennesker om vold, rus, seksuelle overgrep, brudd og konflikter.

• Prosjektet har i dag 2,6 årsverk, og VID Vitenskape-lige høgskole har ansvar for veiledning og kvalitets-sikring av tilbudet.

• *Mellom oss* ble tildelt 1 million kroner på statsbud-sjettet 2021, i tillegg til støtte fra andre tilskudds-ordninger.

Referanser

Alnæs, Ø. (2006) Fengsel – forbryterskole eller rehabiliteringsanstalt? Slik de innsatte opplever det. Oslo Kriminalomsorgens utdannings-senter KRUS.

https://krus.brage.unit.no/krus-xmlui/bitstream/handle/11250/160631/smaaskrift_1-2006.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Basisprosjektet 2016-2019. Hentet fra: https://sifer.no/wp-content/uploads/2019/08/BASIS-prosjektet_sluttrapport_opptrykk_juni_2019.pdf

Bjornestad, J., Svendsen, T. S., Slyngstad, T. E., Erga, A. H., McKay, J. R., Nesvåg, S., Skaalevik, A. W., Veseth, M., Moltu, C. (2019). «A life more ordinary processes of 5 -year of recovery from substance abuse». Experiences of 30 recovered service users. Front Psychiatry. 2019;10:689. doi: 10.3389/fpsy.2019.00689.

Brødremoen, T. N. (2010) Livet innenfor murene -en kvalitativ undersøkelse av den sosiale situasjonen til langtidsinnsatte i et norsk fengsel. Universitetet i Oslo. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/15325>.

Frelsesarmeen, 2021. Der skoen trykker Frelsesarmeens innspill til stortingsperioden 2021–2025. Hentet fra: <https://frelsesarmeen-web.s3.eu-north-1.amazonaws.com/frelsesarmeen/Der-skoen-trykker-2021-frelsesarmeen-der-skoen-trykker-stortingsvalg-politiske-oppfordringer-sosiale-utfordringer-5.pdf>.

Friestad, C. & I. L. Skog Hansen (2004) Levekår blant innsatte, FAFO-rapport. http://www.fafo.no/media/com_netsukii/429.pdf.

Hairston, J.C.F (2002) Prisoners and families- parenting issues during incarceration. University of Illinois.

Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2017. Innsatt og utsatt- Rapport om soningsforholdene for utsatte grupper i kriminalomsorgen. <https://www.ldo.no/ombudet-og-samfunnet/rapporter/soningsforhold/innsatt-og-utsatt--rapport-om-soningsforholdene-for-utsatte-grupper-i-fengsel/>.

Kriminalomsorgsdirektoratet, 2020. Eldre innsatte i norske fengsler- situasjon, analyse, utfordringer og løsninger. Hentet fra: <https://krus.brage.unit.no/krus-xmlui/handle/11250/2722298>.

Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021. Er det behov for familievernets tjenester i kriminalomsorgen? En spørreundersøkelse blant innsatte og barneansvarlige i fengsel og anbefaling av tiltak.

Kriminalomsorgsdirektoratet, 2022. Fagstrategi om personer dømt for seksuallovbrudd- 2022-2026. <https://www.kriminaloamsorgen.no/ny-fagstrategi-skal-forebygge-seksuallovbrudd.6520400-516313.html>.

Kristoffersen, R. (2022). Tilbakefall hos løslatte fra fengsel 2010 – 2018. Hentet fra: https://tilbakefall.no/onewebmedia/Tilbakefallsnotat_2202022.pdf.

Prop. 15 S. (2015–2016). Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020). Oslo: Helse- og omsorgsdepartementet.

Rasmussen, I., Hanssen, T. M., & Haavardsholm, O. (2014). Nettverk etter soning. Hva kan samfunnet tjene på bedre ettervern? Rapport-nr. 2014/38.

Riksrevisjonen, 2022. Riksrevisjonens undersøkelse av helse-, opplærings- og velferdstjenester til innsatte I fengsel. Dokument 3:4 (2022–2023). Hentet fra: <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/NO-2022-2023/helse-opplarings-og-velferdstjenester-til-innsatte-i-fengsel.pdf>.

Sandbukt, I. J. (2019). Dealing with the stigma: How eight men experience and cope with their “sex offender” label (Master’s thesis).

Ssb.no. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/10556>.

Stortingsmelding nr. 37, 2007/2008 «Straff som virker- mindre kriminalitet – tryggere samfunn». Justis og politidepartementet.

Veseth, M., Moltu, C., Svendsen, T. S., Nesvåg, S., Slyngstad, T. E., Skaalevik, A.W. & Bjornestad, J. (2019). A stabilizing and destabilizing social world: close relationships and recovery processes in SUD. J Psychosoc Rehabil Ment Health. 6(1):93–106. <https://doi.org/10.1007/s40737-019-00137-9>.

Veseth, M., Svendsen, T. S., Nesvaag, S., Moltu, C., Davidson, L. & Bjornestad, J. (2021). «And then the rest happened» — A qualitative exploration of the role that meaningful activities play in recovery processes for people with a diagnosis of substance use disorder. Subst Abus. 43(1):260-266. doi: 10.1080/08897077.2021.1941506. Epub 2021 Jul 2. PMID: 34214010.

Østberg, V. S. (2008) En studie av betydningen av sosiale nettverk, fritid og integrasjon etter løslatelse fra fengsel, med utgangspunkt i Oslo Røde Kors Nettverksarbeid – Nettverk etter soning. Universitetet i Oslo.

www.frelsesarmeen.no